

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми: «Технології формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами математичного матеріалу»

Виконала: студентка 2 курсу
Dob1-M17z групи, спеціальності 012
Дошкільна освіта
(заочна форма навчання)
Харітонова Наталія Іванівна

Керівник: **Газіна І.О.**,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент:
Борейко О.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи проблеми формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами використання цікавого математичного матеріалу.....	9
1.1 Пізнавальна активність дітей дошкільного віку її роль у становленні особистості.....	9
1.2 Шляхи активізації пізнавальної активності дошкільників.....	20
1.3 Цікавий математичний матеріал та особливості його застосування в навчанні дошкільників основам математики.....	27
Висновок до 1 розділу.....	50
Розділ 2. Дослідно-експериментальне дослідження проблеми формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами використання цікавого математичного матеріалу.....	53
2.1 Діагностика рівня пізнавальної активності дітей. (констатувальний експеримент).....	53
2.2 Використання цікавого математичного матеріалу як засобу розвитку пізнавальної активності дітей (формувальний експеримент).....	58
2.3 Контрольний етап експерименту.....	64
Висновок до 2 розділу.....	76
Загальні висновки.....	78
Список використаних джерел.....	81

ВСТУП

Математика в навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти є одним з основних навчальних предметів. Старші дошкільники засвоюють систему найважливіших математичних понять, оволодівають уміннями і навиками в галузі рахунку, вивчають форми предметів, опановують орієнтування в просторі і часі, без чого неможливе успішне навчання в школі. Математика також має велике виховне значення: вона відкриває дітям дошкільного віку дидактичні ігри цікавого характеру, створює основи для формування в дітей основи пізнання світу – пізнавального інтересу та стимулює пізнавальну активність.

Власне без пізнавальної активності неможливий сам процес пізнання, тому одним з важливих завдань дидактики залишається проблема формування та стимулювання пізнавальної активності дітей. Цей процес торкається усіх етапів становлення особистості, зореема і того періоду, коли закладаються її основи – дошкільного віку.

Пізнавальна активність в працях психологів і педагогів вивчена достатньо ретельно. Але все ж залишаються не вирішеними деякі питання. Головне з них – як сформувати атмосферу стійкої активності дітей до пізнання нового.

З кожним роком діти демонструють все менший інтерес до навчання, що відображається на пізнавальній активності дітей. У зв'язку з цим педагогами ведеться пошук ефективних форм і методів навчання, які б стимулювали пізнавальну активність дітей, формували пізнавальний інтерес до навчальної діяльності. Особливо це стосується дошкільного віку. Адже саме ті основи навчальної діяльності, які закладені ще в дитячому садку, є визначальними і для сприйняття навчання дітьми і в молодшій школі, і надалі.

Одна з можливостей розвивати пізнавальну активності дітей є заняття з формування елементарних математичних уявлень. Математика, на перший

погляд нудна і суха дисципліна, насправді володіє величезним потенціалом для розвитку пізнавального інтересу, а відтак – пізнавальної активності. У цьому сенсі особливе місце займає цікавий математичний матеріал, який має могутній резерв для реалізації такого завдання навчання, як підвищення пізнавального інтересу, через всю різноманітність форм його застосування. Однією з таких форм є цікава гра.

«Предмет математики настільки серйозний, що корисно не упускати випадку зробити його трохи цікавим» - сказав Б. Паскаль [79, с. 165].

Пізнавальний інтерес – виборча спрямованість особи на предмети і явища що оточують дійсність. Ця спрямованість характеризується постійним прагненням до пізнання, до нового, до повніших і глибших знань. Систематично зміцнюючись і розвиваючись пізнавальний інтерес стає основою позитивного ставлення до навчання та стимулювання пізнавальної активності. Інтерес виникає питання, пошук відповіді на них стимулює пізнавальну активність. При цьому пошукова діяльність дошкільника здійснюється із захопленням, він відчуває емоційний підйом, радість від успіху. Це все позитивно впливає не тільки на процес і результат навчальної діяльності, але й на протікання психічних процесів – мислення, уваги, пам'яті, уваги, які в умовах пізнавальної активності також активізуються. Пізнавальна активність – це одна з найважливіших умов навчання дітей дошкільного віку. Завдяки пізнавальній активності навчальна робота навіть у слабших дітей протікає більш продуктивно. Пізнавальна активність при правильній педагогічній організації діяльності дітей і систематичної і цілеспрямованої виховної роботи створює умови для їх розвитку. Пізнавальна активність виступає сильним засобом навчання. Класична педагогіка минулого стверджувала: «Смертельний гріх вчителя – бути нудним». Коли дитина займається з-під палиці, вона завдає багато клопоту педагогу, коли ж діти займаються з бажанням, то справа йде зовсім по-іншому. Активізація пізнавальної діяльності дитини без розвитку її пізнавального інтересу не тільки важка, але практично і неможлива. От чому

в процесі навчання необхідно систематично порушувати, розвивати і укріплювати пізнавальний інтерес учнів і як важливий мотив навчання, як могутній засіб виховуючого навчання, підвищення його якості. Рівень пізнавальної активності безпосередньо впливає не тільки на сам процес пізнання, але й визначає його результат.

Цікаві ігри відрізняються емоційністю, викликають в дітей позитивне відношення до занять математикою; сприяють активізації навчальної діяльності; загострюють інтелектуальні процеси.

А чи може цікава гра бути ефективним засобом активізації пізнавальної діяльності дітей в процесі вивчення основ математики? У цьому і полягає проблема даного дослідження.

Об'єкт дослідження – процес активізації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку на заняттях з математики.

Предмет дослідження – особливості та перспективи використання цікавого математичного матеріалу з метою стимулювання пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.

Метою нашого дослідження є обґрунтування ефективності використання цікавого математичного матеріалу в роботі вихователя закладу дошкільної освіти для стимулювання пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку на заняттях з математики.

Гіпотеза дослідження полягає в наступному: підвищенню рівня пізнавальної активності на заняттях з математики у дітей старшого дошкільного віку сприяє включення в процес навчання різноманітних дидактичних ігор, та цікавого математичного матеріалу.

Завдання:

- теоретично обґрунтувати поняття пізнавальної активності дітей дошкільного віку;
- виявити шляхи активізації пізнавальної активності дошкільників;
- вивчити сутність і класифікацію цікавого математичного матеріалу;

- проаналізувати можливості використання цікавого математичного матеріалу для стимулювання пізнавальної активності дітей в процесі безпосередньо-освітньої діяльності.
- розробити і провести дослідно-експериментальну роботу з метою перевірки робочої гіпотези.

Методи дослідження:

1. теоретичний (аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури з проблеми дослідження);
2. експериментальний (проведення констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту).

Теоретична значущість полягає у тому, що матеріал магістерської роботи може бути використаний для написання рефератів, курсових, проектів, бакалаврських робіт схожої тематики, написання наукових статей, доповідей, для участі в конференціях.

Теоретичну базу дослідження склали наукові та методичні праці сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених: психологів та педагогів.

Відтак, сама постановка теми досліджуваної проблеми зумовила необхідність її розгляду у поєднанні таких наукових галузей, як: педагогіка, психологія, методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку, методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Проблеми виховання дітей дошкільного віку досліджували видатні українські педагоги (Г. Ващенко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Уштинський) [20; 81; 82; 88; 91]; психологи (І. Бех, О. Кононко, Т.Дуткевич) [10-12; 44; 55].

Велике значення для розробки сучасних підходів та методів навчально-виховної роботи в сучасних закладах дошкільної освіти мають концепції розвитку українського дошкілля, розроблені Л. Артемовою, Г. Беленькою, Н. Гавриш, С. Васильєвою, В. Маршицькою, С. Нечай, В. Ядешко, Ф. Сохіною, Т. Поніманською [2; 3; 25; 42; 77].

Дослідження психологічних особливостей розвитку особистості дитини дошкільного віку містяться в роботах вітчизняних і зарубіжних психологів І. Беха, Д. Ельконіна, О. Кононко, Л. Венгер, В. Мухіної [10; 11; 12; 21-23; 55; 28; 99]. Так на значенні дошкільного дитинства в процесі становлення особистості дитини наголошує автор концепції особистісних цінностей І. Бех. При цьому він зазначає, що саме в дошкільний період «...починають формуватися високі соціальні мотиви і благородні почуття». При цьому він акцентує увагу на тому, що однією з головних умов ефективного виховання дошкільників є врахування їх вікових психофізіологічних особливостей [10, с.158-159]. Також слід виділити роботи О. Кононко, зокрема монографію «Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід)», у якій досліджено психологічні механізми та педагогічні умови особистісного становлення дошкільників. Значну увагу приділено формуванню їх свідомості та самосвідомості. Важливим, на наш погляд, є її висновок, що такі види діяльності дошкільника як самостереження, самоаналіз, самооцінювання, саморегуляція, які в цьому віці лише зароджуються, відіграють важливу роль в його особистісному становленні [27, с.68].

Методичні аспекти формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку висвітлюються в роботах А. Белошистої, І. Газіної, Л. Метліної, Т. Тарунтаєвої та К. Щербакової [8; 31; 32; 62; 63; 89; 95; 96].

Власне логіко-математичний розвиток дошкільників став предметом досліджень Н. Баглаєвої, І. Газіної, А. Єрменчук, А. Конфорович, З. Лебедевої, Л. Плетеницької, К. Крутій, В. Старченко [4; 5; 32; 45; 56; 75; 85]. Методиці використання різноманітних дидактичних ігор, вправ та логічних завдань в процесі формування основи логіко-математичного мислення дітей дошкільного віку присвятили свої дослідження Л. Артемова, Н. Баглаєва, А. Бондаренко, З. Борисова, А. Бурова, Т. Дудова, В. Крушинська, Л. Мацюк, І. Л. Фесюкова [2; 3; 5; 14; 15; 17-19; 43; 59; 92].

Насамкінець, важливими для написання магістерської роботи були дослідження, присвячені проблемі стимулювання пізнавальної активності дітей дошкільного віку. У даному сенсі слід виділити праці О. Брежневої, Т. Головань, Г. Щукіної [16; 34; 97; 98].

Елементи наукової новизни полягають в тому, що на рівні магістерської роботи *обґрунтовано* педагогічні умови здійснення навчально-виховного процесу з використанням цікавого математичного матеріалу, спрямованого на формування та розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку; визначено критерії та показники; схарактеризовано рівні пізнавальної активності у дітей дошкільного віку.

Практичне значення дослідження. Матеріали магістерської роботи можуть бути використані вихователями дитячого садка у їхній практичній роботі з дітьми дошкільного віку, студентами для підготовки до семінарських та практичних занять, під час написання кваліфікаційних робіт та в ході педагогічної практики, батьками при підготовці дитини до навчання в школі.

База дослідження. Дослідно-експериментальною базою дослідження є ЗДО «Дзвіночок», м. Борщів, Тернопільської обл. Терміни проведення експериментального дослідження: жовтень 2017 р. – травень 2018 р.

Структура роботи: Магістерська робота складається з двох розділів, семи параграфів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Одним з найважливіших умов успішного виховання та навчання дітей дошкільного віку є наявність з їх боку пізнавальної активності, яка відображає інтерес дошкільників до отримання нових знань, умінь і навичок, внутрішню цілеспрямованість і постійну потребу використовувати різні способи дії до накопичення, розширення знань і кругозору.

Пізнавальна активність є результатом цілеспрямованої та наполегливої роботи педагога. Водночас вона є складним особистісним утворенням, яке складається під впливом найрізноманітніших чинників: суб'єктивних (допитливість, посидючість, воля, мотивація самих вихованців) і об'єктивних (навколишні умови, особистість педагога, прийоми і методи навчання).

Серед структурних елементів пізнавальної активності дітей дошкільного віку виділяють пізнавальний інтерес, мотиви навчання, особливе розумове напруження, активну розумову діяльність, наявність вольових зусиль, а також сукупність різноманітних емоційних і моральних процесів.

Одним з ключових елементів формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку є пізнавальний інтерес, який і є головним стимулятором активності. Без інтересу не можна сподіватися на якусь активну діяльність, чи пізнавальну активність з боку дошкільників.

Цікавий математичний матеріал дуже різноманітний за характером, тематикою, способом вирішення. Найпростіші завдання, вправи, що вимагають прояви винахідливості, кмітливості, оригінальності мислення, вміння критично оцінити умови, є ефективним засобом навчання дітей дошкільного віку на заняттях математикою, розвитку їх самостійних ігор, розваг, у позанавчальний час.

Навчання математики дітей дошкільного віку немислимо без використання цікавих ігор, завдань, розваг. При цьому роль нескладного цікавого математичного матеріалу визначається на основі врахування вікових

можливостей дітей і завдань всебічного розвитку і виховання: активізувати розумову діяльність, зацікавлювати математичним матеріалом, захоплювати і розважати дітей, розвивати розум, розширювати, поглиблювати математичні уявлення, закріплювати отримані знання і вміння, вправляти в застосуванні їх в інших видах діяльності, новій обстановці.

Методично правильно підібраний і до місця використаний цікавий матеріал (загадки, завдання-жарти, цікаві питання) сприяють розвитку логічного мислення, спостережливості, винахідливості, швидкості реакції, інтересу до засвоєння "математичних знань і залежностей, формування пошукових підходів до вирішення будь-якої задачі .

Пізнавальний інтерес до математики – це виборче, емоційно забарвлене ставлення дитини до неї, що виявляється в перевазі даного виду діяльності іншим, в прагненні отримувати більше знань з математики, використовувати їх в самостійній діяльності.

Дошкільники з великим бажанням відгукуються на пропозиції брати участь в іграх з математичним змістом. На успішність навчання впливає не тільки зміст пропонованого матеріалу, а й форма подачі, яка здатна викликати зацікавленість і пізнавальну активність дітей. Особливу увагу слід приділити емоційному комфорту дитини в процесі пізнавальної діяльності. Позитивне підкріплення успіхів і досягнень дітей, емоційне невербальне спілкування дорослого з дітьми - такий фон, на якому має будуватися навчання дошкільнят.

Таким чином, формування пізнавальної активності у дошкільників успішно здійснюється в процесі використання цікавого математичного матеріалу. Це можливо за умови систематичного використання цікавого матеріалу як на занятті, так і в самостійній діяльності дитини. При цьому, дорослому важливо забезпечити дитячу активність і самостійність в процесі пошуку рішення.

Для підтвердження гіпотези дослідження, що підвищенню рівня пізнавальної активності на заняттях з математики у дітей старшого

дошкільного віку сприятиме включення в процес навчання різноманітних дидактичних ігор, та цікавого математичного матеріалу, було проведено педагогічний експеримент. В експерименті взяли участь діти старшої групи в кількості 20 чоловік. Вони були поділені на дві групи: експериментальну і контрольну (по 10 осіб у кожній). Експеримент складався з трьох етапів.

1 етап – констатувальний, у ході якого була проведена первинна діагностика рівня сформованості пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах.

2 етап – (формувальний) передбачав проведення в експериментальній групі занять, спрямованих на розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку з використанням цікавого математичного матеріалу. З контрольною групою на формувальному етапі експерименту проводилися заняття, передбачені виховним планом. Діти, що склали цю групу, не включалися в формувальний експеримент.

3 етап (контрольний) – повторна діагностика рівня сформованості пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах, проведено аналіз отриманих результатів.

Зміни, які відбулися в експериментальній групі та їх співвідношення з динамікою розвитку пізнавальної активності дітей контрольної групи, стали безумовним доказом ефективності застосування цікавого математичного матеріалу з метою формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашина В.В. Управление учебно-познавательной деятельностью детей дошкольного возраста (на материале математики): Учебное пособие для студентов факультетов дошкольного образования высших учебных заведений. 2-е изд., испр. и доп. Сургут : РИО СурГПИ, 2005. 137 с.
2. Артемова Л. Моделі структур дидактичної гри та ігрових стосунків // Дошкільне виховання. 2005. № 4. С. 6-7
3. Артемова Л. В., Янківська О. П. Дидактичні ігри і вправи у дитячому садку. Київ : Радянська школа, 1977. 128 с.
4. Баглаєва Н. І. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільників // Дошкільне виховання. 1999. № 7. С. 5-7.
5. Баглаєва Н. Логіко-математичні ігри // Палітра педагога. 2000. №1. С. 14-17.
6. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.
7. Базовий компонент дошкільної освіти // Дошкільне виховання. 2012. № 1. С. 6 - 9.
8. Белошистая А. В. Занятия по развитию математических способностей детей 5-6 лет : конспекты занятий. Москва : Владос, 2004. 250 с.
9. Белошистая А. В. Развитие математических способностей дошкольников: вопросы теории и практики . Москва : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: НПО «МОДЭК», 2004. 352 с.
10. Бех І. Д. Виховання особистості. У 2 кн. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
11. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
12. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-методичний

посібник. Київ : Либідь, 2003. 204 с.

13. Божович, Л. И. Избранные психологические труды. Проблемы формирования личности. Москва : Международная педагогическая академия, 1995. 212с.
14. Бондаренко А. К. Дидактические игры в детском саду : Кн. для воспитателя дет. сада. 2-е изд., дораб. Москва : Просвещение, 1991. 160 с.
15. Борисова З. Проблема гри в педагогічній теорії // Дошкільне виховання. 2005. №12. С. 6-7.
16. Брежнева О. Формування пізнавальної активності у дошкільнят // Дошкільне виховання. 1998. №2. С. 12-14
17. Бурова А. Дидактичні ігри: організація та керівництво // Дошкільне виховання. 2002. №7. С. 12-14.
18. Бурова А. Математика у дидактичних іграх // Дошкільне виховання. 2004. №8. С. 27
19. Бурова А. Організація ігрової діяльності в дошкільному навчальному закладі : Методичні рекомендації // Дошкільне виховання. 2007. №10. С. 8-13
20. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Полтавський вісник, 1994. 190 с.
21. Венгер Л. А. Восприятие и обучение. Москва : Педагогика, 1969. 274 с.
22. Венгер Л. А. Педагогика способностей. Москва : Просвещение, 1973. 268 с.
23. Венгер Л. А., Мухина В. С. Психология. Москва : Просвещение, 1988. 366 с.
24. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л.В.Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
25. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай : за заг. ред. Н. Гавриш. Харків : Мадрид, 2015. 220 с.

26. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. Санкт-Петербург : СОЮЗ, 1997. 96 с.
27. Выготский Л. С. Проблема развития способностей // Вопросы психологии. 1996. № 5. 331 с.
28. Выготский Л. С. К вопросу о динамике детского характера. Собр. соч. в 6 т. Т. 5. Москва : Педагогика, 1983. 412 с.
29. Войтенко В. І., Харченко А. А., Грицюк Л. А., Каратаєва М. І. Базовий компонент: пошуки, знахідки. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2001. 148 с.
30. Воронцова О. Б. Цікава математика // Дошкільний навчальний заклад. 2007. №12. С. 30-31.
31. Газіна І. О. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. 224 с.
32. Газіна І. О. Розвиток логічного мислення у дітей дошкільного віку: Методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2010. 172 с.
33. Годовикова Д. Формування пізнавальної активності // Дошкільна виховання. 1986. № 1. С. 68-73.
34. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання // Рідна школа. 2004. №6 С. 15-17.
35. Гордієнко С. Деякі методичні поради щодо активізації пізнавальної діяльності дітей // Початкова освіта. 2004. № 37. С. 24-29.
36. Грачева З. А. Значение математической игры "Танграм" для умственного развития дошкольников // Дошкольное воспитание. 2005. № 1. С.18-22.
37. Грачева З. А. Использование логических задач в умственном развитии дошкольников // Дошкольное воспитание. 2005. №2. С.24-28.
38. Грибанова О. К., Колечко В. В., Пасека А. М., Щербакова К. Й. Математика дошкільнятам. Київ : Радянська школа, 1990. 112 с.

39. Дидактические игры и упражнения по сенсорному воспитанию дошкольников / Под ред. Л. А. Венгера. 2-е изд. Москв., 1978. 88 с.
40. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. Київ : Богдана, 2003. 328 с.
41. Домбровська В. В. «Розвиток творчих здібностей дошкільника засобами ТРВЗ» // Дошкільний навчальний заклад. 2008. № 3. С. 2
42. Дошкільна педагогіка. За ред. В. І. Ядешко, Ф. А. Сохіна. Київ : Вища школа, 1981. С. 264-300
43. Дудова Т, Дидактична гра – господиня навчального процесу // Дошкільне виховання. 2004. №7. С. 24-25
44. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія (курс лекцій і практикум) : Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2007. 320 с.
45. Єрменчук А. І. Навчання дітей логіки в різних вікових групах дошкільного навчального закладу. Кам'янець-Подільський : видавець ПП Зволейко, 2006. 88 с.
46. Історія дошкільної педагогіки. Хрестоматія. Упорядник Борисова З. Н., Смаль В. З. Київ : Вища школа, 1974. 320 с.
47. Закон України «Про дошкільну освіту» : За станом на 25 листопада 2005 року. Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ : Парламентське видавництво, 2005. 31 с.
48. Закон України «Про дошкільну освіту»; Закон України «Про охорону дитинства». Київ : Редакція журналу «Дошкільне виховання», 2001. 56 с.
49. Зайцева Л. І. Математична компетентність: диференційований підхід // Палітра педагога. 2004. № 2. С. 16-17.
50. Ивашова О. А. Роль исследовательской деятельности младших школьников в овладении математической культурой // Сборник научных трудов по непрерывному образованию. Выпуск. 4. «Метаметодика:

продуктивный диалог предметных методик обучения» Санкт-Петербург : «Культ-Информ-Пресс», 2003. С. 52-58.

51. Игра и дошкольник. Развитие детей старшего дошкольного возраста в игровой деятельности : Сборник. Под ред. Т. И. Бабаевой, З. А. Михайловой. Санкт-Петербург : «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2004. 192 с.
52. Исследование развития познавательной деятельности. Под. ред. Дж. Брунева, Р. Олвер, П.Гринфилд. Москва, 1981. 240 с.
53. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь : Для студентов высших и средних педагогических заведений. Москва : Издат. центр «Академия», 2005. 176 с.
54. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : Наук.-метод. посіб. Наук. ред. О. Л. Кононко. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. 243 с.
55. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (у дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вузів. Київ : Освіта, 1998. 255 с.
56. Конфорович А. Г., Лебедева З. Є. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Київ : Вища школа, 1976. 232 с.
57. Концепція дошкільного виховання в Україні (проект). Київ : Освіта, 1993. 16 с.
58. Кравцов Г, Дитяча гра та цілеспрямоване навчання // Дитячий садок. 2006. №45. С. 2-3.
59. Крушинська В., Мацюк Л. Дидактичні ігри та вправи з математики // Дошкільне виховання. 1991. №5. С. 10-14.
60. Кузь В. Заняття з елементами ТРВЗ: «Олівець-Малювець» // Дошкільне виховання. 2004. №5. С. 26.
61. Ломака Л. І. Проблема ціннісного пізнання в навчальній діяльності // Педагогіка і психологія. 1997. №1. С. 160-165

62. Метлина Л. С. Математика в детском саду. Москва : Просвещение, 1984. 256 с.
63. Метлина Л. С. Занятия по математике в детском саду : (Формирование у дошкольников элементарных матем. представлений). Пособ. для воспитателя дет. сада. 2-е изд., доп. Москва : Просвещение, 1985. 223 с.
64. Менджерицкая Д. В. Воспитателю о детской игре: Пособие для воспитателя дет. сада. Москва : Просвещение, 1982. 128 с.
65. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». О. Л. Кононко, З. П. Плохій, А. М. Гончаренко [та ін.]. Київ : Світич, 2009. 208 с.
66. Михайлова З. А., Чеплашкина И. Н. Математика – это интересно. Игровые ситуации для детей дошкольного возраста : Методическое пособие для педагогов ДОУ. Санкт-Петербург, 2002. 112 с.
67. Михайлова З. А. Игровые задачи для дошкольников: Кн. для воспитателя детского сада. Санкт-Петербург : Акцент, 1996. 128 с.
68. Михайлова З. А. Занимательные игры и упражнения математического содержания в самостоятельной детской деятельности // Дошкольное воспитание. 2002. № 8. С.26-29.
69. Михайлова З. А. Игровые занимательные задачи для дошкольников: Кн. для воспитателя дет. сада. 2-е изд., дораб. Москва : Просвещение, 1990. 94 с.
70. Надточуй В. І гра, і навчання // Дошкільне виховання. 2007. № 9. С.21-23.
71. Нікітін Б. П. Сходинки творчості або Розвиваючі ігри (Пер. з рос). Київ : Рад. школа, 1991. 144 с.
72. Оляницька Л. В. Лічильна наука для малюків // Дошкільний навчальний заклад. 2007. №11. С. 16-25.
73. Педагогический энциклопедический словарь. Редкол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глобова и др. Москва : Большая Российская Энциклопедия, 2006. 528 с.

74. Пиаже Ж. Психология интеллекта. Избранные психологические труды. Москва : Просвещение, 1969. 381 с.
75. Плетеницька Л. С., Крутій К. Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників. Запоріжжя : ЛПС, 2002. 156 с.
76. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учебник для студентов педагогических вузов : в 2 кн. Москва : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2005. 270 с.
77. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.
78. Педагогика : учебник для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей. Под ред. П. И. Пидкасистый. Москва : Пед. общ. России, 2004. 320 с.
79. Педагогика : учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. 4-е изд. Москва : Школьная Пресса, 2005. 270 с.
80. Руководство играми детей в дошкольных учреждениях: (из опыта работы). Сост. Е. Н. Тверитина, Л. С. Барсукова. Москва : Просвещение, 1986. 112 с.
81. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 1996. 304 с.
82. Русова С. Ф. В оборону казки // Сільська школа. 2001. № 5. С. 11.
83. Смолеусова Т. В. Этапы, методы и способы решения задач // Начальная школа. 2003. №12. С. 62-66.
84. Сорокина А. И. Дошкольная педагогика. Москва : Просвещение, 1951. 352 с.
85. Старченко В. Логіко-математичний аспект дошкільної освіти // Дошкільне виховання. 2005. №7. С. 22-23.
86. Старченко В. Навчання математики : сучасний погляд // Дошкільне виховання. 2008. №7. С. 19-21.
87. Столяренко Л. Д. Педагогика. Серия «Учебники, учебные пособия». Ростов на Дону : «Феникс», 2005. 448с.

88. Сухомлинский В. А. О воспитании. Москва : Политиздат, 1973. 272 с.
89. Тарунтаева Т. В. Развитие элементарных математических представлений у дошкольников. 2-е изд., испр. Москва : Просвещение, 1980. 64 с.
90. Ткачук Т. Ігротерапія як спосіб підвищення пізнавальної активності // Палітра педагога. 2002. №3. С. 5-7.
91. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения : В 2-х т. Академия пед. наук СССР. Пед. библиотека. Ред. Коллегия : В. М. Столетов (пред.) и др. / Под ред. А. И. Пискунова (отв. ред.). Москва : Педагогика, 1974. Т. 1 : Теоретические проблемы педагогики. 584 с.
92. Фесюкова Л. Б. Розвивальні ігри для дітей 4-7 років. Харків : Веста: ТОВ Видавництво «Ранок», 2007. 144 с.
93. Фидлер М. Математика уже в детском саду : Пособие для воспитателя дет. сада. Москва : Просвещение, 1981. 159 с.
94. Харченко А. А. Підготовка дітей до школи: Програма та методичні рекомендації навчання та виховання дітей, не охоплених суспільним дошкільним вихованням. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002. 108 с.
95. Щербакова К. Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1996. 240 с.
96. Щербакова Е. И. О математике малышам. Київ : Радянська школа, 1984. 64 с.
97. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебной деятельности. Москва : Просвещение, 2004. 140 с.
98. Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательного интереса учащихся. Москва : Просвещение, 2005. 170 с.
99. Эльконин Д.Б. Психология игры. Москва : Педагогика, 2004. 210 с.